

דף לח:

עין משפט ג.

הר"מ סימן פח פעיף א

א. אין המודה במקצת הטענה חייב שבועה עד שיודה לפחות בפרוטה וגם תהיה כפירה לפחות בשתי מעה כסף ^ל שהם משקל שלושים ושתיים שעורות כסף ושהם ששים וארבע פרוטות ^מ. לפיכך אינו חייב עד שיתבענו שתי מעה כסף ופרוטה וכפוף בשתי המעין ויודה בפרוטה. אבל אם אין בהודאה פרוטה או אם אין בכפירה שתי מעין אינו חייב שבועה.

עין משפט ד.

הר"מ סימן פח פעיף ז

ח. אין מודה במקצת חייב עד שיודה ממין הטענה ^ז. כיצד טענו כור ^ס חיטים או של תבואה והודה לו בלתך ^ע קטנית פטור ^פ. אבל תבעו בכור

ל. רמב"ם פ"ג מטוען ממשנה שבועות ל"ח ע"ב. וכפירה שתי מעה, מדאמר רב שם בל"ט ע"ב, ובירושלמי פ"ו הלכה א' נתנו טעם דכתיב כי יתן איש כסף או כלים לשמור, ואין אתה מוצא מטבע כסף מוזכר בתורה פחות ממעה שהוא גרה, כמו שהתרגום אומר עשרים גרה, בשקל עשרים מעה, ומה כלים שנים במיעוט רבים אף כסף שנים דהיינו שתי מעין.

מ. משקל כל מעה כ-0.8 גרם א"כ שתי מעין כ-1.6 גרם כסף נקי, ושיעור הפרוטה שהיא משקל חצי שעורה של כסף נקי שכתב כאן המחבר מ"ח בשבועות ל"ח ע"ב, והרי"ף בקידושין, ורמב"ם בפ"ג מטוען הלכה א'. ועיין ביו"ד סי' ש"ה שיעור המעה ופרוטה לפי מה שכתב הרמ"א שם, וכתב הב"ח שאין לפסוק שבועה דאורייתא אלא כשאין ספק שהיא שוה שיעור שכתב המחבר במשקל כסף נקי.

ובסמ"ע ס"ק ב' מפרש חשבון ה' סלעים בפדיון הבן ועיין ש"ך ס"ק א', וכן ביו"ד סי' ש"ה ובש"ך שם ס"ק א'.

נ. משנה שבועות ל"ח ע"ב עד שיאמר "כי הוא זה" ששני מיעוטים הם ודורשים ממנו ג"כ שבעינין שיודה לו "מזה" שטענו, סמ"ע ס"ק י'.

ס. ששיעורו לפי שיטת הגר"ח נאה כ-249 ליטר ולדעת החזון איש כ-432 ליטר.

ע. ששיעורו מחצית מכור 124.5 ליטר להגר"ח נאה, ולפי החזון איש 216 ליטר.

פ. פטור היינו משבועה דאורייתא של מודה במקצת, ופטור גם מקטנית כמבואר בסעיף י"ב. ודוקא קטנית שאינה נכללת בה' מיני דגן דהם נכללים בתבואה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

פירות והודה לו בלתך קטנית חייב שהקטנית בכלל פירות ז.

עין משפט ה.

הו"מ סימן פה פעיף ט

ט י. תבעו דינר זהב או דינר כסף הוי כאילו תבעו שוה דינר כסף ק או שוה דינר זהב ובכל מה שיודה לו חשוב ממין הטענה. והוא שתבעו מטבע היוצא בהוצאה שאז אנו אומרים בסתמא שוה דינר אמר, לפי שעשוי אדם לשום כל דבר במטבע.

ט יא. תבעו ליטרא ר זהב או מטבע שנפסל ש ואינו יוצא בהוצאה לא נחשב כאילו תבעו שוה. וכן אם תבעו דינר זהב זהוב ת כלומר טבוע יש לי בידך, לא נחשב שתבעו שוה דינר אע"פ שיוצא בהוצאה אלא דינר דוקא קאמר, ואפי' הודה במטבע של חצי דינר לא נחשב ממין הטענה.

עין משפט ו.

הו"מ סימן פה פעיף א

עיין לעיל עין משפט ג

וכתב הש"ך בס"ק ז' ד"ין, וחומץ יין, מין אחד הם. וכך פירש הרשב"א בבתרא פ"ד עב. ז. כנ"י כתב דה"ה אם תבעו כור סתם ואמר איני יודע אם קטנית אם חיטים אם שעורים, סמ"ע ס"ק י"ג ועיין בסעיף י"ז.

ק. ממשנה שבועות ל"ח ע"ב, וכדמפרש לה רב שם בסוף ל"ט. וכ"כ הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ן.

ר. דודאי משקל טענו כדמפרש שם ברש"י ד"ה ליטרא.

ש. כ"כ הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ן.

ת. שם מברייתא דינר זהב זהוב בדף מ' ע"א, וביארו שם הרא"ש והר"ן דאע"ג דקימ"ל כרב דדינר כסף בסתמא שוה קאמר, הטעם שפטור כיון שהוא טען כאן בדוקא, והשני הודה לו בשוה, והיינו שמודה לו שאין לך בדוקא בידי אלא אני חייב לך חצי דינר או שויו. אבל כשהתובע טוען שוה כסף, כל מה שישב הנתבע חייב, שהוי הודאה ממין הטענה שאין לך דבר שאינו שוה כסף.

עין משפט ז.

ח"מ סימן פז סעיף א

א. התובע לחבירו ממון או חפץ וחבירו יכל להחזיק^א בו בטענת להד"ם או החזרתי לך, או לקוח הוא בידי, אם הוא מודה במקצת^ב חייב שבועה מן התורה, וכן אם הוא כופר בכל וישנו עד אחד המכחישו^ג חייב שבועה מן התורה, ואפי' אם אין התובע יודע שחייב לו אלא ע"פ העד.

אבל הכופר בכל, ואין עד אחד המכחישו פטור משבועת התורה, בין

א. דאם אינו יכול להחזיק בו, מה לנו ולשבועתו. ולאפוקי אם לזה לו ממון ואמר לו אל תפרעני אלא בעדים, או הפקיד בידו חפץ לפני עדים וגם ראוהו עדים או הבי"ד בידו עתה קודם התביעה, ועוד דוגמאות עיין בסמ"ע ס"ק א'.

ב. משנה שבועות ל"ח ע"ב, וטעם מודה במקצת שהתורה הטילה עליו שבועה, שאנו אומרים שאין דעתו לגזולו אלא משתמט ודעתו לפרוע לאחר זמן, והתורה הטילה עליו שבועה שודאי יודה ולא ישבע, ובכופר בכל אינו חייב שבועה מן התורה דחזקה שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, אלא שחז"ל חששו שמא משום ספק הלואה ישנה שיש לו עליו כופר עתה עד שיודע לו האמת וע"כ הטילו עליו היסת, שודאי משום ספק זה ימנע ולא ישבע, שהרי אם יודע לו לבסוף שאינו חייב לו מלוה ישנה יתברר ששבועתו היתה לשוא סמ"ע ס"ק ג'. ועיין בספר פעמוני זהב מה שהאריך לפרש דברי הע"ש שהביא הסמ"ע כאן בס"ק ג'.

וכתב הר"ן אם תבעו חמשים הלואה וחמשים מחמת חבלה שחבל בו והנתבע כופר בכל, אם כבר נשבע התובע על חבלתו נקרא מודה במקצת, שאנן סהדי שחייב לו כיון שנשבע והוי כתובעו מנה וכפר בכל ועדים מעידים שחייב לו חמשים, מדר' חייא קמייתא במציעא ג' ע"א, סמ"ע ס"ק ב'. ועיין בביאורים בסי' צ"א ס"ק ז' שכתב דאפי' נשבע על החבלה אחר התביעה בבי"ד חייב על השאר שבועה מן התורה וכ"כ בקצות החושן ס"ק ז', וכתב הנתיבות ונכון הוא ודלא הש"ך בס"ק י"ג, ודוקא שהוא באופן דאי אפשר לגבות ממשעבדי כגון שיכול לטעון פרעתי או אין לו נכסי קרקע שאל"כ הו"ל שיעבוד קרקעות דאינו חייב שבועה.

ג. כתובות פ"ז יליף לה מפסוק לא יקום עד אחד באיש לכל עון וכו'. אבל קם הוא לשבועה, ואם עד אחד מעיד כדברי המלוה ואחד כדברי הלוח, מבואר בסי' פ"ב סעיף י"ב.

ומה שלא הוסיף כאן השו"ע עוד מקרה שכופר בכל ושני עדים מכחישים אותו ומעידים שחייב לו מקצת שנשבע שבועה מן התורה על השאר, כמבואר בסי' ע"ה סעיף ד'. כתב הש"ך בס"ק א' משום שהתחיל המחבר בדוגמא של או חפץ ובזה אם יהיו עדים הרי הוחזק כפרן ואז שנכנגדו נשבע ונוטל ע"כ לא הביא דוגמא זו.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

במלוה בין בפקדון, אבל חייב שבועת היסת. ואפי"ד טוען להד"ם שלא לוייתי ממך מעולם נשבע היסת. והוא שהתובע תובעו בודאי.

א. ב. מודה במקצת ואמר לו הילך המקצת ה' שאני מודה לך בו, אינו חייב אלא היסת, ואינו נקרא הילך אלא א"כ יהיה המקצת שהוא מודה בו מוכן בידו' בפני בי"ד ליתנו לו מיד, אבל אם אמר הרי הוא בביתי ואני אתן לך אותו כעת לא הוי הילך. ואפי' נתן לו משכון' על המקצת שהודה לו לא נקרא הילך.

הגה: וי"א דמשכון הוי הילך ה' שהרי אם נתן לו שטר ט' הוי הילך.

ד. פירוש, לא מבעיא אם מודה לו שהלוהו אלא שפרעו או שיש בידו כנגדו, שאז אף לפי טענת הלוה היה למלוה עמו תחילה שייכות ממון, שצריך לישבע היסת על כפירת הכל, אלא אפי' טען להד"ם, ג"כ נשבע היסת סמ"ע ס"ק ו'.

ה. מימרא דרב ששת במציעא דף ד' ע"א.

ו. היינו במלוה, אבל בפקדון אפי' הוא בבית, ומכל שיכן בעומד באגם דהוי הילך כשלא נפחת מדמיו, ש"ך ס"ק ג'. ועיין בביאורים בנתיבות ס"ק א' דבגזילה לא הוי הילך עד שיהיה מוכן בידו בפני בי"ד.

ז. טור בשם הר"י מיגש, והטעם משום שלא ישאר בידו המשכון אלא היום או מחר יפדנו, והו"ל כהודאה בעלמא, ומשום כך כתב הריב"ש בסי' שצ"ו שאם נתן לו בעל המשכון רשות למכור המשכון ולקחת דמי הודאתו הוי הילך סמ"ע ס"ק ג'.

והש"ך בס"ק ד' הוסיף דהב"י והד"מ הוסיפו דדוקא שנתן לו רשות למכור המשכון בלי שומת בי"ד או אדם אחר, דאי לאו הכי לא הוי הילך כיון שמחוסר שומא. והוא שבודאי יכול לקבל מעותיו כשימכור.

והש"ך הכריע כדעה זו דעת המחבר דלא הוי הילך, ומשכון בשעת הלואה לא הוי הילך, אבל שלא בשעת הלואה הוי הילך, ש"ך ס"ק ה' בשם הריטב"א, הר"ן ונ"י. כיון דקנה אותו אפי' לאונסין שלא בשעת הלואה, ובנתיבות בחידושים ס"ק ג' כנראה נפלה טעות, והעתיק הש"ך היפך ממה שכתוב אצלנו וצ"ע.

ח. טור בשם בעל העיטור. ועיין בסי' ע"ה סעיף ד' בהג"ה וסי' פ"ח סעיף כ"ח.

ט. כתב בסמ"ע בס"ק י' דה"ה אם תבעו בע"פ בק' והודה לו בנ' ומסר לו מיד שטר באחריות נכסים ליתן לו נ', דג"כ דין הילך יש לו, ובע"ש מסיק דלא מסתבר שזה יהיה הילך דקשה להוציא אפי' בשטר ואיך יהיה הילך, וכתב הסמ"ע דדבריו תמוהין שהרי בריש מציעא גבי סלעים דינרים בהדיא השטר הוי הילך, והש"ך בס"ק ו' כתב ליישבו

עין משפט זז.

הר"מ סימן עה סעיף כא

כא כט. האומר לחבירו אמר לי אבא שיש לו בידך מנה, והנתבע אומר אין לו בידי אלא חמשים יש אומרים ש' שפטור גם משבועת היסת, וי"א שהייב לישבע שבועת התורה.^כ

עין משפט ט.

הר"מ סימן עט סעיף י

טו. מנה לי בידך, ואמר לו בפני עדים הן, למחר אמר לו בפני בי"ד תנהו לי ואמר לו נתתיו לך, נשבע היסת ונפטר^ל. אבל אם אמר לו מעולם לא היה לך בידי, והעידו העדים שהודה^מ לו, הרי זה הוחזק כפרן אבל אם השיב לו בפני בי"ד אין לך בידי סתם, בכך לא הוחזק כפרן, שיכול לתקן דבריו דהיינו שפרעתך, וה"ה אם אמר איני חייב לך בפני בי"ד, או שקר אתה טוען, או איני יודע מה אתה אומר, יכול לתקן דבריו דהיינו שפרעו.

ששם בגמ' איירי שיש לו קרקעות המשועבדים לו בשטר אבל כאן אין לו קרקע, או בענין שאינו טורף בו ממשועבדים. ועיין בגאון אות י"ג.

י. הרמב"ם פ"ד מהלכות טוען הלכה ה' ופטור משבועת התורה כי הוי כמשיב אבדה וגם מהיסת פטור דאין היסת על טענת שמא, ואע"פ שאומר אמר לי אבא אין זו טענת ברי כמ"ש בפ' יש נוחלין קל"ה ע"א. ובשבועות מ"ב ע"ב.
ואם תפס ע"פ מאמר אביו כתב בפעמוני זהב דלא מהני תפיסה ואפי' תפס בלא עדים, אם לא שהיורש טוען שהיה לו בידו שטר נגד הלוה.

כ. זו דעת הראב"ד בהשגות פ"א דין ז'. וגם לדעתו דוקא בהוגד לי מפי אבי ולא מפי אחר, אם לא שאותו אחר כשר להעיד בבי"ד וגם מעיד בבי"ד. נתיבות ס"ק נ"ד.

ל. משנה שבועות ל"ח ע"ב. ורמב"ם בפ"ו מטוען הלכה א'.

מ. היינו באתם עדי, או בהודאה גמורה כמ"ש בסי' פ"א. ש"ך ס"ק כ"ו.

עין משפט י.

הו"מ סימן ע פעיף ג

ד. אמר לו ^א אל תפרעני ^ב אלא בעדים, בין שאמר לו כן בשעת ההלואה או אחריה, ^ע צריך לפורעו בעדים, והמלוה גובה ממנו ^פ בלא שבועה אם ^צ אמר עברתי ופרעתי לך בלי עדים.

ה. אם אמר פרעתיך בעדים אבל הלכו למדה"י או מתו. הרי זה ^ק נשבע הלואה היסת ונפטר, וה"ה אם אמר לו אל תפרעני אלא בפני ת"ח או בפני רופאים וטען פרעתיך בפניהם והלכו להם למדינת הים או מתו הרי זה נשבע היסת ונפטר.

עין משפט כ.ל.

הו"מ סימן פח פעיף ט

עיין לעיל עין משפט ה

ג. משנה שבועות ל"ח ע"ב. בין שאמר לו כן בשעת ההלואה או אחריה, כן כתב הרמב"ם בפ' ט"ו מהלכות מלוה וכדעת רבו הר"י מיגש, ואפי' לא קיבל עליו הלואה התנאי מהני דעבד איש לזה לאיש מלוה, וכן כתב הרשב"א והרמ"ה. וה"ה והר"ן פירשו משום שכל שאמר לו אל תפרעני אלא בעדים, אין הלואה עשוי לפורעו בלא עדים, ואם יטען פרעתיך בלא עדים אנן סהדי שהוא משקר.

ס. ובעינן שאמר לו כן בפני עדים, שאם לא כן נאמן לומר פרעתי בלא עדים במיגו שלא אמרת לי אל תפרעני אלא בעדים. כ"כ הסמ"ע.

ע. והש"ך בס"ק י' כתב דאם הלואה מחה בשעת ההתראה אפי' בשעת ההלואה, נאמן לטעון פרעתיך בלא עדים, רק אם נתחייב ע"פ בי"ד והתרה בו אל תפרעני אלא בעדים בזה אינו נאמן לומר פרעתיך, ועיין בנתיבות ס"ק ו'.

פ. לפני הפירעון, אבל אחרי שפרעו יכול הלואה להשביעו היסת, כ"כ הש"ך.

צ. ולא נאמן במיגו שפרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים או מתו, דזה מיחזי כשיקרא שיאמרו שהרוצה לשקר ירחיק עדותו, ועוד שהוי מיגו במקום חזקה דודאי לא פרעו בינו לבינו כיון שראה שהמלוה מקפיד בזה, נתיבות ס"ק ז'.

ק. והש"ך בס"ק י"ד כתב דהמוחזק יכול לומר קים לי כהרי"ף דס"ל דאינו נאמן, אם לא שהתנה עמו אל תפרעני אלא בעדים והלואה מיחה בזה, שנאמן לומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדה"י או מתו, אבל לגבות מיורשים אינו גובה לכו"ע. ואם יש עד אחד שפרעו המלוה חייב שבועה. נתיבות ס"ק י'.

עין משפט מ.ג.

ח"מ סימן פח סעיף ז

ז. ח. אין מודה במקצת חייב עד שיודה ממין הטענה ^ר. כיצד טענו כור ^ש חיטים או של תבואה והודה לו בלתך ^ה קטנית פטור ^א. אבל תבעו בכור פירות והודה לו בלתך קטנית חייב שהקטנית בכלל פירות ^ב.

עין משפט ס.

ח"מ סימן פח סעיף יב

יב. טו. תבעו שני דברים כגון חיטים ושעורים והודה לו באחד מהם חייב ליתן לו מה שהודה לו ונשבע על השאר ^ג, אבל אם תבעו חיטים והודה לו בשעורים פטור אפי' מדמי שעורים ^ד, ויש מי שאומר ^ה דהטעם כאילו הודה התובע שאינו חייב לו שעורים, וע"כ אפי' אם יש עדים

ר. משנה שבועות ל"ח ע"ב עד שיאמר "כי הוא זה" ששני מיעוטים הם ודורשים ממנו ג"כ שבעינן שיודה לו "מזה" שטענו, סמ"ע ס"ק י'.

ש. ששיעורו לפי שיטת הגר"ח נאה כ-249 ליטר ולדעת החזון איש כ-432 ליטר.

ת. ששיעורו מחצית מכור 124.5 ליטר להגר"ח נאה, ולפי החזון איש 216 ליטר.

א. פטור היינו משבועה דאורייתא של מודה במקצת, ופטור גם מקטנית כמבואר בסעיף י"ב. ודוקא קטנית שאינה נכללת בה' מיני דגן דהם נכללים בתבואה.

וכתב הש"ך בס"ק ז' דיין, וחומץ יין, מין אחד הם. וכך פירש הרשב"א בבתרא פ"ד עב. ב. בני"י כתב דה"ה אם תבעו כור סתם ואמר איני יודע אם קטנית אם חיטים אם שעורים, סמ"ע ס"ק י"ג ועיין בסעיף י"ז.

ג. מימרא דרב נחמן אמר שמואל שבועות ל"ט. וכן פסקו הרא"ש והרי"ף וכן משמע ממציעא דף ה' "א"נ דטענו כלים" ותוס' שם ד"ה א"נ, והרמב"ם פ"ג מטוען הלכה י"א.

ד. מימרא דרבה בר נתן בקמא ל"ה ע"ב, וכך פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם פ"ג הלכה י'.

וכתב הסמ"ע בס"ק כ"ב דמ"מ צריך לישבע היסת על החיטים, דלא גרע משאר כפירה שנשבעים עליה היסת.

ה. כפירוש רש"י ותוס' שם בשבועות.

על השעורים פטור^י, דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

הגה: ואפי' יודע הנתבע שחייב לו שעורים פטור לשלם לו, דהוי כאילו מחל^ז לו התובע. וכתב הרמ"א דכן נראה ודלא כיש מי שחולק.

יב טז. יש מי שאומר^ח דוקא שאמר לו חיטים הלוייתך ביום פלוני ובשעה פלונית, והשני אומר שעורים היו שאם הלוחו שניהם היה טוען על שניהם כיון שבבת אחת הלוחו אלא ודאי הודה שלא הלוח לו שעורים אבל בלאו הכי חייב דאין אדם מוחל על שאר תביעות אם לא תבע אלא אחת. וע"כ אם תפס התובע דמי שעורים אין מוצאין מידו^ט.

י. כ"כ הטור בשם בעה"ת בשער ז'. והקשה בש"ך ס"ק ט"ו שהרי בסי' ת' סעיף ג' כתב המחבר בסתם דאם יש עדים חייב, ולא הביא שום חולק, וכתב דהעיקר כשיש עדים חייב, ועיקר הטעם כהרמ"ה דיכול לומר לו משטה הייתי. ובנתיבות בחידושים ס"ק ג' כתב מה שפטור מדמי שעורים היינו בטוענו התובע ברי שהיו חיטים, אבל אם טוען איני יודע אם חטים אם שעורים חייב בשעורים כשהודה בהם, והוא מגמ' קמא ל"ה ע"ב או"ת ס"ק י"ז.

ז. והש"ך בס"ק י"ז כתב דמדברי הפוסקים משמע דאין הטעם משום מחילה, ולכן אם הנתבע יודע שחייב לו שעורים חייב לשלם ואם לאו גזלן הוא. ורק שהבי"ד אינם יכולים להוציא מידו. וכ"ש כשיש עדים שחייב שעורים שחייב הוא לשלם.

והתומים בס"ק ו' מסכים עם המחבר. ובביאורים ס"ק ג' כתב דאין כאן מחלוקת בין הפוסקים כלל, דאם הם בזמנים מתחלפים כגון שהתובע תובע שהלוחו חיטים בניסן והנתבע משיב שהלוחו שעורים בתשרי, ואח"כ השיב התובע שהוא תובע חיטים של ניסן, ודאי מחילה היא ואפי' עדים לא מהני ופטור על השעורים, וגם הש"ך מודה בזה. אבל אם הם בזמן אחד, שהתובע אומר חיטים היו והנתבע אומר שיעורים היו, דבזה לא שייך טעם דמחילה רק טעם הודאה, ולזה בסי' ת' גבי שור תם שאין שיעבוד נכסים אין הבי"ד יכולים להזקק לשני, אבל במקום שיש שיעבוד נכסים כגון בהלואה או פקדון, חייב ליתן השעורים ממנ"פ, רק שאינו יכול לתבוע גוף השעורים, וכן אם השעורים שווים יותר מחיטים אין צריך לשלם רק הפחות, וזה דוקא כשאין חוזר מהודאתו בשעורים, אבל כשחזר מהודאת השעורים א"צ ליתן אפי' שעורים, שיכול לטעון משטה אני כך כיון שהודה בשעורים במה שלא תבע אותו כלל. ע"כ.

ח. טור בשם אביו הרא"ש.

ט. שיכול לומר לא הודתי ולא מחלתי, וכתב הנ"י דוקא תפס לפני שחזר מהודאתו, ואפי' תפס בעדים מהני. אבל תפס לאחר שחזר הנתבע מהודאתו מוציאים ממנו א"כ יש

הגה: וי"א דדוקא אם תפס קודם שתבעו בדין אבל תפס לאחר שעמדו בדין מוציאין מידו וכן נראה עיקר.

עין משפט ע. חו"מ סימן פח פעיף יח

יח כב. תבעו עשר כדים מלאים שמן והשיבו אין לך בידי אלא עשר כדים בלא שמן פטור, שהרי טענו בשמן והודה לו בכדים רקים.⁷ אבל אם טענו הכדים וגם שמן והודה לו בשמן או בכדים, חייב שבועת התורה, שהרי טענו כדים וגם שמן.

הגה: אם אמר לו עשר כדי שמן יש לי בידך הרי לא טענו אלא כדים בלבד, אם הודה לו בשמן לא הוי מודה ממין הטענה.

עין משפט פ.צ. חו"מ סימן צה פעיף ה

ה ו. טענו כלים וקרקעות בין שהודה בכל הכלים וכפר בכל הקרקעות, בין שהודה בקרקעות וכפר בכל הכלים, בין שהודה במקצת הקרקעות וכפר בכל הכלים פטור⁸ משבועת התורה.

לו מיגו דלהד"ם או החזרתי. סמ"ע ס"ק כ"ו. והש"ך בס"ק כ"ג כתב דלדעת הרמ"א והמחבר שהעיקר מטעם הודאה או מחל, א"כ מה יועיל מה שיתפוס אחרי שעמד בדין, ורק לפני שעמד בדין יכול לומר מה שלא תבעתי שעורים לא מהני שהודאתי אלא מפני שהייתי מוחזק בהם, אבל לאחר שעמד בדין אין שייך טעם זה שהרי כבר הודה. וע"כ הרמ"א חילק בין עמד בדין או לא. אבל לפי מה שהעלה הש"ך דהעיקר כהרמ"א א"כ מועילה תפיסה גם לאחר שעמד בדין קודם שחזר הנתבע מהודאתו.

י. ממשנה כתובות ק"ח ע"ב וכאדמו"ן דהלכה כמותו, רמב"ם פ"ג מטוען הלכה י"ג. ומזה שהזכיר "מלא" בתחילת דבריו הרי הוא כאילו אמר עשר מידות של שמן יש לי בידך, ולא הזכיר כדים אלא לידע כמה סך שמן תובעו. משא"כ כשאומר כדים מלאים שמן, משמעות הדברים שתובעו שני הדברים, סמ"ע ס"ק ל"ב.

אבל דעת הש"ך בס"ק ל"ז בין אמר לו עשרה כדי שמן או מלא עשר, בכל ענין חייב שבועה דאורייתא, אלא א"כ אמר לו עשרה כדי שמן יש לי בבורך שאז כאן תובעו רק שמן שבבור ולא הזכיר הכדים רק למדה.

כ. משנה שבועות ל"ח ע"ב, דאין חייב שבועת התורה אא"כ תהיה הכפירה וההודאה במטלטלין שגופן ממון סמ"ע ס"ק י"ט.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

אבל אם כפר בכל הקרקעות והודה במקצת הכלים וכפר במקצתם חייב לישבע שבועת התורה על הכלים ומגלגלין עליו שבועה על הקרקעות. וה"ה בטוענו כלים ועבדים או כלים ושטרות.

עין משפט ז. חו"מ סימן צו סעיף א

א. אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן ל בין שבא בטענת עצמו או של אביו מ, לפי שהמקצת שהודה בו לקטן אינו אלא כמשיב אבידה נ, וכן אם כפר בכל, ובא עד אחד והעיד לקטן אין הנתבע נשבע פ דהגם שיש עד אחד אין כאן תובע, שתביעת הקטן אינה תביעה גמורה.

הגה: וי"א ע שצריך לישבע אם יש עד אחד.

ב. שמר לקטן וטען שאבד החפץ, הרי זה נשבע שבועת השומרים לפי שאינו נשבע מחמת הטענה פ.

הגה: וי"א דאין נשבעין לקטן שבועת השומרים ז שהיא שבועת התורה,

- ל. רמב"ם פ"ה מטוען הלכה ט' ממשנה שבועות ל"ח ע"ב. וחרש, פירש רש"י כגון שטענו ברמיזה שחרש שדיברו בו חכמים אינו שומע ואינו מדבר.
- מ. דין זה מוסכם ברוב הפוסקים כיון שאין תביעתו תביעה גמורה.
- נ. אע"ג שנתבאר בס"י ע"ה דבמודה במקצת לא אומרים בו שיהיה נאמן במיגו שאם היה רוצה היה כופר בכל, משום דאינו יכול להעזיז פניו הנ"מ בגדול, אבל בקטן ובפרט הקטן שבא בטענת אביו היה יכול להעזיז, סמ"ע ס"ק ב'.
- ס. רמב"ם שם בשם רבו הר"י מיגש ורוב הפוסקים. ועיין בט"ז מה שהעיר דבס"י ע"ה פסק המחבר דנשבע בטענת שמא כשיש עד אחד וכתב הב"י דכאן גרע טפי בתביעת קטן.
- ע. מרדכי פ' שבועת הדיינים ותוס' סנהדרין ס"ח ע"ב ד"ה קטן. וכתב באו"ת דכן עיקר. נתיבות ס"ק ב'.
- פ. רמב"ם שם וכן בהלכות שכירות פ"ב הלכה ז' והטעם דשבועת שומרים אינה בטענת ודאי אף בגדול רק על ספק משביעים אותו שנאבד מידו בלא פשיעה וא"כ אין הבדל בין קטן או גדול התובעו. ומה שכתוב בפסוק "ואיש" כי יתן לא בא למעט קטן אלא ממעט טענת ודאי ויש לו עד אחד.
- צ. טור בשם הרמב"ן בשבועות מ"ב ע"ב והרא"ש שם והראב"ד בהשגות.

ואע"פ שתבעו הקטן כשהוא גדול ^ק רק שהנתינה לשמירה היתה כשהיה קטן ^ר וכן נראה עיקר.

א ג. הודה שהיה אפטרופוס של הקטן או שותפו, יעמידו בי"ד אפטרופוס לקטן וישבע השותף ^ש וכיוצא בו בטענת שמא.

עין משפט ק. חו"מ סימן צו סעיף ב

ב ד. אף שאין נשבעין על טענת קטן שבועת התורה אבל שבועת היסת נשבעין לו ^ת.

ואפי' היה קטן שאינו חריף בענין משא ומתן נשבעין לו היסת על טענתו.

ב ה. אין יכולים להפוך על הקטן שבועת היסת ויטול, שאין משביעין את הקטן כלל, ואפי' חרם סתם אין מטילים עליו לפי שאינו יודע עונש

וכתב הר"ן בשם הרשב"א דאינו מתחייב אפי' פשע בודאי, שכיון שפטרנו תורה אפי' מדין פשיעה פטרה אותו, והביא ראיה מהחובל, והש"ך דחה הראיה והעלה דאם ידוע שפשע או שהוא מודה שפשע לקטן חייב, ש"ך ס"ק ב'.
ובפרט לדעת הרמב"ם בפ"ב משכירות הלכה ג' ומובא בס' ס"ו סעיף מ' דחייב בפשיעה הכא נמי חייב.

ק. עיין בסמ"ע ס"ק ו' דה"ה כשתבעו כשהוא קטן והנתינה היתה בגדלות כגון שהפקידו אביו, אבל הש"ך בס"ק ג' כתב דבכה"ג שתבעו על מה שהפקידו אביו נשבעין וכן עיקר.

ר. דכתיב כי יתן "איש" בשעת הנתינה בעינין שיהיה איש. וכן במסרו אביו והיורש הקטן תבעו פטור, אבל אם לא תבעו אלא אחרי שהגדיל מחייבו שבועה סמ"ע ס"ק א', אבל דעת התוס' בקמא ק"ו ע"ב דפטור במיגו שהחזרתי כשהיית קטן דלא הוי העזה, נתיבות ס"ק א' בחידושים.

ש. המחבר לשיטתו בסי' צ"ג סעיף ב' דלא אומרים מיגו לאיפטורי משבועה, והטור כתב כאן דפטור אם אין עדים שהיה שותפו מכח המיגו, סמ"ע ס"ק ז'.

ת. רמב"ם פ"ה מטוען הלכה י' בשם הורו רבותי, והטעם שלא יהיה זה נוטל ממון של קטן והולך לו.

השבועה א.

הגה: וי"א דאין נשבעין על טענת הקטן א"כ הגיע לעונת הפעוטות ב.

הו"מ סימן פז סעיף טז

עין משפט ר

טז כד. צריך לישבע בשם או באחד הכינויים א ומעומד, ואם נשבע מיושב אינו חוזר ונשבע ד. ות"ח נשבע מיושב, בין של תורה בין של דבריהם ה בין על טענת ודאי בין על טענת ספק.

טז כה. שנים שנתעצמו בדין, ונשבעו שלא יטענו אלא האמת, ואח"כ נתחייב אחד מהם שבועה לחבירו, י"א שאינו נפטר בשבועה

א. ולא עונש החרם, סמ"ע ס"ק י"א.

ב. טור בשם הרמב"ן והרא"ש והר"ן. שאז תיקנו דמקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין וע"כ תיקנו דגם נשבעים לו היסת, ודעה הראשונה ס"ל דוקא לענין מקח וממכר צריך עונת פעוטות אבל לענין טענה לא צריך חריפות בשביל זה. סמ"ע ס"ק ט'. וקודם לעונת פעוטות לדעה זו גם חרם אין מטילים על הנתבע. או"ת ס"ק י'.

ג. שם בגמ' לא שנא בשם או בכינוי, וכן מעומד.

ובספר פעמוני זהב כתב לרון מהיכן יצא המנהג שאם אחד התחייב שבועה בכי"ד קופץ לפני הדיין ומניח ידו על הספרים אשר נמצאים לפניו ואומר באמת התורה אם יש לו לפלוני בידי וכו', והרי הב"י כתב בשם הרשב"א וכן פסקו בשו"ע שלא יאמר אני נשבע בס"ת זה, אלא יאמר הריני נשבע בהשם אלוקי ישראל, וא"כ מהיכן נמשך להם מנהג לשבועה זו. וכתב הגם שהרמ"א ביור"ד סי' רי"ב הזכירה מ"מ צריך התרה ושם האריך והסיק שכיון שהיום ביטלו השבועה "בשם" לפי שעונשה גדול ונהגו להשביע רק בארור כמו שכתב מרן כאן בסעיף י"ט, ע"כ נהגו גם לשים יד על כל ספר קודש ולא החמירו, ועיין בס"י רל"ז ביור"ד סעיף ו' ובש"ך שם ס"ק י"א שהביא ממהר"ם מינץ שאם הניח ידו עליהם הוי כנטלם וא"צ הגבהה אלא אחיזה בעלמא, וע"ז סומכים ע"ש.

ד. כ"כ הרמב"ם פי"א דשבועות הלכה י"א וכתב בב"י שלמדוהו מדין התפילין שת"ח נשבע לכתחילה בנקיטת חפץ בהם, וה"ה בדין מעומד, הוא לכתחילה.

ה. זה חוזר על מה שכתב למעלה שצריך שישבע בשם או באחד הכינויים, וע"ז כתב בין שבועה של תורה או של דבריהם, כ"כ הסמ"ע בס"ך מ"ב. ובין על טענת ודאי ובין על טענת ספק צריך שבועה בשם או בכינוי.

הראשונה י.

הגה: וי"א דאם נשבעו זל"ז בנקיטת חפץ וכדין שבועה א"צ לחזור ולישבע, אלא מזכירין לו אותה שבועה.

ח"מ סימן פז סעיף יז

ז כו. סדר שבועת הדיינים כך היא, הנשבע אוהז ס"ת בזרועו ועומד, ונשבע בשם או בכינוי בשבועה או באלה מפיו או מפי הדיינים ז. מפיו כיצד. אומר הריני נשבע בשם אלוהי ישראל או הריני נשבע במי ששמו רחום או חנון שאיני חייב לזה כלום. וכן אם אמר הרי הוא ארור ח לשם אלוהי ישראל או הרי הוא ארור למי ששמו רחום או חנון אם יש לזה אצלי כלום.

ז כז. שבועה מפי הדיינים כיצד. שאומרים לו משביעין אנו אותך בשם ט אלוהי ישראל או במי ששמו חנון או רחום שאין לזה בידך כלום והוא עונה אמן. או שיאמרו לו הרי פלוני בן פלוני ארור לה' אלוהי ישראל או למי ששמו חנון או רחום אם יש לפלוני אצלו ממון ולא יודה לו, והוא עונה אמן.

ו. תשובת הרשב"א סי' תתקס"ד ח"א, וביאר שם לפי שהשבועה הראשונה לא חמירא ליה כולי האי, שבשעה שנשבע לא יצא דבר שקר מפיו, משא"כ בשבועה האחרונה. ועיין לקמן סעיף ל"ד.

ובספר פעמוני זהב הביא להקשות מסי' צ"ט שתיקנו הגאונים שישבע וכולל בשבועתו שכל מה שירויח, ושם מועיל השבועה על להבא, וכאן כתב מרן שאין מועילה שבועה על להבא, הגם שכתבו בשם י"א לא הביא חולק, מלבד הרמ"א. ואחרי שהאריך הרבה הסיק שם מספר ברית אבות שהעיקר כמו שפסק מרן בסי' צ"ט דמהני השבועה ולא צריך עוד לישבע וכמו שכתב כאן הרמ"א, והעיקר גם לדעת מרן המחבר לא כ"א אלו שהביא אלא שיצא ומועילה השבועה דלהבא גם לכתחילה.

ז. נלמד ממשנה משביע אני עליכם ואמר אמן. שם בשבועות ל"א ע"ב.

ח. ברייתא ארור בו נידוי, שם ל"ו ע"א.

ט. ברמב"ם פי"א דשבועות הלכה ח-י' הוסיף ונשבע בה' היינו שהוא באותו רגע נשבע בשם ה'.

הגה: י"א דשבועת הדיינים צריכה להיות לפני מנין אנשים^י או בימים שמתכנסים בהם. וסיים הרמ"א דלא ראיתי נוהגים כן.

עין משפט ש. חו"מ סימן פז סעיף יג.

יג כ. עוד הבדל ביניהם, דבשל תורה אם הנתבע^כ חשוד על השבועה שכנגדו נשבע ונוטל, ובשל דבריהם אם היה הנתבע חשוד פטור^ל בלא שבועה, אבל אם רצה התובע מחרים סתם. ועוד יש הבדל, דבשל תורה צריך נקיטת חפץ^מ וה"ה לכל שבועה של דבריהם, חוץ משבועת היסת שאינו צריך נקיטת חפץ.

הגה: אם השביעוהו בשבועה שצריכה נקיטת חפץ בלא חפץ^נ, או שפסקו לו

י. ממהרי"ו סי' קס"ז, וב"י בשם הרשב"א משאנן, ומה שכתב הרמ"א שלא ראיתי שנוהגים כן, קאי על מנין אבל לא על יום הכניסה, כ"כ בפעמוני זהב, הגם שציין שהסמ"ע כתב שחוזר על הכל לא ידעתי מקומו של הסמ"ע בזה.

כ. כך גירסת הסמ"ע "הנתבע" ולא "הנשבע". ודין זה הוא ממשנה שבועות מ"ד ע"ב ופרטי החשוד מבוארים בסי' צ"ב.

ל. מטעם שכל השבועה עצמה על הנתבע, תקנה היא לתובע שישבע הנתבע בעל כורחו, וכעת שהוא חשוד לא עשו חכמים תקנה לתובע שישבע הוא בעל כורחו של הנתבע ויטול, דתקנה לתקנה לא עושים.

וכל זה כשהנתבע חשוד, אבל כשהתובע חשוד כשהוא נשבע ונוטל יתבאר בסי' צ"ב דלא אמרינן בכולן שיטול בלא שבועה, וגם הנתבע לא נפטר בכל ענין סמ"ע ס"ק ל"ד.

מ. מימרא דרבא שם בשבועות ל"ח ע"ב והלכתא כוותיה. וה"ה לכל שבועה של דבריהם שצריך נ"ח, וכ"כ רש"י בפ' השולח בגיטין ל"ה ע"א, וכ"כ הרא"ש בשבועות פ"ו סי' ט' והר"ן בפ' שבועת הדיינים בשם הגאונים, וכ"כ הרמב"ם בפ"א מטוען הלכה ב', ג'.

נ. ר"ן בפ' השולח, ותשובת הרשב"א סי' תתקס"ד. או שפסקו לו שבועת היסת בנקיטת חפץ ולא רצה לישבע ושילם, ממהרי"ק שורש י' וד"מ.

ובספר פעמוני זהב כתב שמכאן נראה לדון שאם טעה הדיין ובמקום שהיה חייב היסת לא חייבו כי אם בחרם, וקיבלו עליו, או במקום שלא היה חייב רק חרם חייבו הדיין היסת ולא רצה לישבע ושילם, שהדין ג"כ דחוזר הגם שהביא בשם מאמר קדישי"ן ס"ק ל"ב שהביא משם הכנה"ג דאין הפרש בין שבועה לחרם דה"ה אם נתחייב שבועת היסת וקיבל עליו חרם נפטר משבועתו בדיעבד, מ"מ כתב שנראה יותר כמו שכתב הרמ"א דלא יצא והדין חוזר.

בשבועת היסת לישבע בנקיטת חפץ ולא רצה לישבע ושילם, הוי טעות בדבר משנה וחוזר ^פ.

ח"מ סימן פז פעיף יז

עיין לעיל עין משפט ר

ח"מ סימן פז פעיף יג

עיין לעיל עין משפט ש

עין משפט ת.

ח"מ סימן פז פעיף טו

עין משפט א.

כב. החפץ שנשבעים בו צריך שיהיה ספר תורה ^ע, ולא יאמר אני נשבע בס"ת זה ^פ, אלא יאחוז הס"ת בידו ויאמר שהוא נשבע בה', ואם לא אחז בידו אלא תפילין א"צ לחזור ^צ ולהשבע.

טו

עוד כתב בשם הגידולי תרומה שה"ה מי שחייבוהו שבועה בנקיטת חפץ במקום היסת, ומכח החומרא של נ"ח הפך ולא רצה לישבע, והתובע קיבל עליו ההיפוך ונשבע ונטל, ואח"כ נודע לנתבע שלא היה חייב כי אם היסת בלי נקיטת חפץ שהדין הוא דהוי כטעה ג"כ בדבר משנה וחוזר.

ס. בש"ך ס"ק ל"ח השיג על המהרי"ק שהוא מקור לדין זה, וכתב שמעיקר הדין גם שבועת היסת צריך נקיטת חפץ, אלא שלא נהגו, וע"כ מקום שאין להם מנהג יש להנהיג שגם היסת יהיה בנקיטת חפץ וכה"ג כתב בעיר שושן שהרי אנו רואים שהדור פרוץ ומקילים מאוד בשבועות ע"כ יש לאיים עליהם בנ"ח, ולכן אם אירע שהדיין חייב להשביע היסת בנקיטת חפץ ודאי שאין זה טעות בדבר משנה אפי' שעייז שילם קם דינא ואינו חוזר. והוסיף שלא עוד אלא אם תפס התובע יכול לומר שאיני מחזיר לך עד שתשבע לי בנקיטת חפץ ההיסת כהסוברים כן אחרי שהוא מוחזק. ועיין בשו"ת מהרשד"ם סי' קנ"ט.

ע. מגמ' שבועות ל"ח ע"ב. ובפעמוני זהב כתב שהס"ת צריך שיהיה כשר, אך אם אחרי השבועה נמצא פסול לא גרע משאר ספרי קודש דאם עבר ונשבע בהם יצא. והביא שם עוד מהנו"ב שאם נשבע בתנ"ך ש"ס ופוסקים השבועה חלה גם בלי אחיזת הספר בידו, ונשבע בחלום יוכיח. ע"ש.

פ. ב"י בשם תשובת הרשב"א ח"א סי' תרמ"ז.

צ. שם בגמ' והלכתא דלא כרב פפא שאמר נעשה כמי שטעה.

כג. ת"ח אין צריך לאחוז בידו אלא תפילין אפי' לכתחילה ק' ולא ס"ת, וי"א דדוקא בפעם הראשונה שנשבע, אבל אחרי שבועתו הראשונה ר' הרי הוא כשאר כל אדם ונשבע בספר תורה.

הגה: וי"א דס"ת לאו דוקא אלא ה"ה שאר ספרים ש' שיש בהם שמות, וי"א שנוהגים להשביע שבועת הדיינים כשהס"ת מונח לפניו ומניח ידו עליו

ק. מסקנת הגמ' שם, והש"ך בס"ק מ"א כתב בשם רב האי גאון בספר משפטי שבועות דף כ' שגבול ת"ח אע"פ שיש לחז"ל דברים הרבה בזה אבל גבול הנוהג הוא דבריהם בברכות מ"ז ע"ב איזהו ת"ח כל שמניח תפילין, עכ"ל, וסיים ולפ"ז האידנא אין חילוק בין ת"ח לאחר, ובחידושי חתם סופר ציין לתומים בס"ק מ"ג שבזמן הזה שמניחין תפילין רק בשעת ק"ש, על אלו לא אמר רב האי, ורק על מי שמניח תפילין כל היום, וכתב ומסתברים דבריו.

ובספר פעמוני זהב כתב בשם מאמר קדישי"ן בשם כנה"ג דאם הת"ח נתחייב היסת מקילין ג"כ עליו ומטילים עליו רק חרם, וא"כ נלמד ממנו דוקא בשבועתו הראשונה כמ"ש מרן המחבר כאן, אבל אחרי שבועתו הראשונה אין מקילין עליו והרי הוא ככל אדם.

ר. ובפעמוני זהב העלה שעל התובע להוכיח שהנתבע אם הוא ת"ח נשבע כבר שבועה ראשונה ובלי זה הת"ח נאמן.

ש. כתב הסמ"ע בס"ק מ' דמוכח מזה ששאר ספרים עדיפי מתפילין, שתפילין מהני רק בדיעבד, אבל הש"ך בס"ק מ"ב כתב דצ"ע שהרי מצאנו בכמה מקומות שקדושת התפילין חמורה משאר הספרים, וא"כ נראה שס"ת דוקא, ובט"ז הסכים עם הש"ך והביא חכם צבי שכתב שכך הוא נהג בכל מקום אשר ישב כסא למשפט שאין להשביע בסידורי תפילה אלא או בס"ת או תפילין.

ובספר פעמוני זהב כתב שמעשים בכל יום שבאים לפניו שמי שנתחייב שבועה בנקיטת חפץ היה הולך ומפייס מהר שני סופרים בכסף ונחבא הוא והם, ומשביעים אותו באחד מספרי קודש, וכשבא לפניו ואומר שכבר נשבע כך אנו פוסקים דשבועתו שבועה, ומיוסד ע"פ דברי הרמ"א אלו, ודברי הסמ"ע בס"ק מ'. עוד כתב דספרי תנ"ך וספרי הפוסקים שכותבים ומדפיסים בזמנינו ע"י כת הנוצרים "פרוטסטנטים" ספרים אלו לשריפה הם עומדים ומי שנשבע בהם כאילו נשבע בספרי מינים ולא כלום.

ועוד הביא שם במי שנשבע בגמ' שנדפסה ע"י גוי והעלה שאם הגוי הדפיסה על דעת עצמו אינה ראויה אלא לשריפה ואין באותה שבועה כלום, אבל אם הדפיסה על דעת ישראל שבועתו שבועה. וסיים כל זה בהדפיסו גוי שאינו פרוטסטנט אבל גוי כזה לאו כלום.

אבל אינו נוטלו בזרועו, וכן נוהגים כשנשבעים בעניני מיסים ^ה, אבל אשה שנשבעת על כתובתה נשבעת על ספר אחר.

עין משפט ב.ג. חו"מ סימן פז פעיף יז

עיין לעיל עין משפט ר

עין משפט ד.ה. חו"מ סימן פז פעיף טו

עיין לעיל עין משפט א

עין משפט ו. חו"מ סימן פז פעיף כ

ב. ל. משביעין אותו בכל לשון שהוא מבין ^א, וקודם שישיבועוהו יאיימו עליו ואומרים לו הוי יודע שכל העולם נזדעזע בשעה שהקב"ה אמר לא תשא, ובכל העבירות שבתורה נאמר ונקה, ובשבעה נאמר לא ינקה, ובכל העבירות שבתורה נפרעים ממנו וכאן ממנו וממשפחתו ^ב, ולא עוד אלא שגורם ליפרע משונאיהם ^ג של ישראל שכל ישראל ערבים זל"ז, כל העבירות שבתורה תולים להם שנים ושלושה דורות אם יש לו זכות, וכאן נפרעים ממנו מיד, דברים שאין אש ומים מכלים אותם ^ד שבועת

ת. שאז הוי כשבועת השותפין, שאין שכנגדו יכול לידע האמת, ורגיל להורות היתר לנפשו וע"כ החמירו עליו בס"ת סמ"ע ס"ק מ"א.

א. שבועות ל"ח בכרייתא שם, ובגמ' ל"ט ע"א, וכתב הרמב"ם שהורו רבותינו שאין משביעין אלא בלשון הקודש, ואין ראוי לסמוך על הוראה זו ואע"פ שנהגו בכל בתי דינים להשביע בלשון הקודש אפי' שבועת היסת, מ"מ צריך להודיע הנשבע שיכיר את לשון השבועה, סמ"ע ס"ק נ"ד.

ב. כתב הב"י שמשמע מגמ' דבין שבועה בין שאר עבירות אין בני משפחתו נענשים יותר מכל העולם אלא כשמחפים עליו.

ג. אפי' אין בידם למחות, לא כן בשאר עבירות נענשים רק אם היה בידם למחות. מגמ' ל"ט ע"ב שם.

ד. היינו עצים ואבנים שבביתו, סמ"ע ס"ק נ"ט מגמ' דילפינן מקרא שם.

שקר מכלה אותם, אם אמר איני נשבע פוטרים^ה אותו ונותן לו מה שתבעו, ואם אמר אני נשבע וחבירו תובעו^ו שישבע, העומדים שם אומרים זל"ז סורו נא מעל אהלי הרשעים האלה, ואומרים לו לא על דעתך אנו משביעים אותך אלא על דעתנו ועל דעת בית דין^ז.

הגה: אם יש צד רמאות הדיין יאמר לו לפרש בשבועתו כל צד רמאות שיש לחשוב בלבו, וכך יש רשות לדיין להשביע בנקיטת חפץ גם במקום שאינו צריך, או לאיים עוד בדברים אחרים^ח אם יראה לו שיש צורך בכך.

ה. היינו מוציאים אותו מיד משם שלא יחזור בו, כך פירש רש"י שם. וכתב הרא"ש שאחרי שיצא מבי"ד אינו יכול לחזור בו ושכן דעת הרמב"ם בפ"א משבועות הלכה י"ז.

ו. מה שכתב וחבירו תובעו, כדי ליתן טעם למה אמרו סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה שכולל גם התובע, והטעם כיון שהתובע רואה שהוא מוכן לישבע, היה לו להתפשר עמו באופן שלא יגרום שהשבועה תצא מפיו של זה על ידו, והוא לא עשה כן אלא תבע שבועה סמ"ע ס"ק ס"א. ועיין בפעמוני זהב מה שהקשה בדברי הסמ"ע אלו.

ז. כ"כ הרמב"ם והטור, אבל בברייתא כתוב במקום על דעתנו על דעת המקום. סמ"ע ס"ק ס"ב. ובפעמוני זהב כתב שאם קפץ ונשבע ולא אמר על דעת בי"ד חוזר ונשבע והוא מהרב הגוא"ל, אבל הוא כתב דכל זה כשלא חייבוהו בי"ד עדיין, אבל אחרי שבי"ד חייבו וקפץ ונשבע ולא אמר על דעת בי"ד ודאי שאינו חוזר כי זה על דעת בי"ד שחייבוהו.

ח. בב"י כתב שיש המביאים לפני הנשבעים מטה של מתים ונודות נפוחים ומכבין הנרות, ובסמ"ע בפ"י הדרישה כתב שטעם כל הענינים הללו כדי לאיים. וכתב הר"ן דת"ח אינו צריך איום כל כך סמ"ע ס"ק ס"ו.